

DANA SERIKBAJEWA ▶

System bankowy i prawo bankowe Republiki Kazachstanu

W Kazachstanie dobrze rozwinięty jest system stosunków rynkowych i bank staje się, jeśli nie główną, to jedną z ważniejszych struktur. Jeżeli wcześniej bankowość w Kazachstanie znajdowała się na dość niskim poziomie rozwoju, to patrząc na poświęcaną jej uwagę na uczelniach wyższych jest jedną z nauk, które rozwijają się najszybciej.

Obiektywne ekonomiczne procesy przy przejściu do gospodarki rynkowej przesądziły o reformie systemu bankowego Republiki Kazachstanu od wczesnych lat samodzielnego systemu państwowego. Trwające reformy w sektorze bankowym wnoszą pozytywny wkład w mikro i makroekonomiczne procesy. Banki, zamieniając się w pośredników między posiadaczami oszczędności i inwestorami, finalizują transakcję dostarczania usług finansowych, wliczając w to usługi obrachunkowe, usługi dla inwestorów i kredytobiorców.

Poprzez stymulację oszczędzania i udoskonalanie systemu alokacji środków finansowych, banki powinny przyczyniać się do ożywienia gospodarczego, zapewniając dostęp do kredytów dla sprawdzonych przedsiębiorstw i rozwoju nowych przedsiębiorstw prywatnych.

Do upadku Związku Radzieckiego, a w konsekwencji jego jedyne-
go systemu bankowego, w system bankowy Kazachstanu wchodziło ponad sto banków, pięć z których (Sberbank, Agroprombank, Promstrojbank, Wneszekombank, Żylsocbank) odziedziczyło sprawy wyspecjalizowanych

banków ZSRR. Wyszpecjalizowane banki nadal działały jako instytucje publiczne ds. udzielania kredytów konkretnym państwowym przedsiębiorstwom, tak samo jak w poprzednim systemie centralnego rozdziału środków. Wraz z tym rosło znaczenie komercyjnych banków, które przyjęły orientację rynkową.

System finansowy republiki przechodzi od niemal całkowitej własności państwowej, scentralizowanego podejmowania decyzji i rachunkowości do systemu zdefiniowanego przez siły rynkowe, z prawem własności prywatnej, zdecentralizowanym zarządzaniem i kredytową alokacją, co pozwoli na poprawę efektywności i dyscyplinę finansową gospodarki. Okres przejściowy wiąże się z trudnościami, wymaga zdecydowanych zmian w infrastrukturze, technologii i wyposażeniu, systemach prawnych i kontrolujących i, co najważniejsze, przeorientowaniu ludzkich nawyków i relacji na konkurencję, przyjęcia ryzykownych decyzji, rachunku zysków i innowacyjności.

W 1992 r. w Kazachstanie wraz ze zniesieniem specjalizacji banków, istniejących pięć spośród nich zostało odtworzonych jako spółki akcyjne, których pakiet kontrolny należał do przedsiębiorstw państwowych. Ponadto, do końca 1992 r. istniało czterdzieści banków akcyjnych, sześćdziesiąt banków komercyjnych i spółdzielczych (lub banków z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz czterdzieści dziewięć banków prywatnych. Dawne wyspecjalizowane banki nadal udzielają pożyczek tym samym sektorom co poprzednio. Było to rezultatem spuścizny po systemie specjalizacji, nowej struktury własności (w celu zapewnienia dostępu do kredytów największe przedsiębiorstwa państwowe nabyły pakiety kontrolne akcji dawnych bankach specjalistycznych zgodnie z ich głównym profilem działalności, a także państwowej polityki rozdzielania kredytów. Początkowy etap reformy systemu bankowego związany jest bardziej z udzielaniem kredytów i dotacji dla konkretnych państwowych przedsiębiorstw, brakiem bodźców do podwyższenia efektywności operacji, niedoskonałościami normatywnoprawnej bazy. Niektóre banki polegały na kredytowych zasobach Narodowego Banku Kazachstanu. Inne banki zmieniły swoje zachowanie zgodnie z zasadami rynkowymi, a jeszcze inne działały jako skarbnicy swoich własnych przedsiębiorstw. Konkurencja między bankami miała miejsce tylko na niewielkiej płaszczyźnie systemu i była

zbyt słaba, by odegrać rolę siły napędowej w restrukturyzacji systemu bankowego jako całości¹.

W latach 1993–1994 system bankowy Kazachstanu dostrajał się tak, aby zbliżyć się do systemu gospodarki rynkowej. Zostały przyjęte: prawo Republiki Kazachstanu „O Narodowym Banku Republiki Kazachstanu” z 13 kwietnia 1993 r., definiujące rolę i miejsce Narodowego Banku w systemie bankowym, jego cele, zasady, status prawny i upoważnienia; ustawa Republiki Kazachstanu „O bankach w Republice Kazachstanu” z 14 kwietnia 1993 r., określająca zasady funkcjonowania systemu bankowego republiki, prawa i obowiązki banków²; ustawa Republiki Kazachstanu „O regulacji walutowej” z 14 kwietnia 1993 r., regulująca zasady obrotu obcą walutą na terytorium państwa; szereg innych praw i aktów normatywnych Władzy i Banku Narodowego Republiki Kazachstanu, które regulują niektóre właściwości funkcjonowania systemu bankowego, prawnej podstawy realizacji operacji bankowych, na przykład prawa Republiki Kazachstanu „O zastawie”.

Zgodnie z zaleceniami dotyczącymi reformy w systemie bankowym dawny Bank Oszczędnościowy został przekształcony w państwowo-akcyjny Narodowy Bank Kazachstanu, który zaczął działać bardziej jako komercyjny bankowy urząd, przyjmujący wpłaty i oferujący pożyczki, niż miało to miejsce wcześniej, gdy jego podstawową rolą było dostarczenie socjalnych usług społeczeństwu. Również w 1994 r. powstał i zaczął rozwijać swoją działalność Eximbank (Export-Import Bank) i Państwowy Bank Rozwoju. Później (21 sierpnia 1995 r.) powyższe banki zostały przyłączone wraz z przekazaniem Eximbankowi Republiki Kazachstanu wszystkich obowiązków Banku Rozwoju Kazachstanu z podwyższeniem kapitału zakładowego do pięciu mld tenge. Etapy reformy systemu bankowego w tym kraju z każdym rokiem coraz jaśniej określały funkcje i działania banków. Narodowy Bank Republiki Kazachstanu praktycznie całkowicie zrezygnował z praktyki skierowanych i subsydiowanych kredytów i zaczął do-

¹ Р.О. Халфина, *Правовое положение Госбанка СССР*, „Известия АН СССР. Отделение экономики и права” 1947, nr 1, s. 3–15.

² Ustawa „O bankach i działalności bankowej w Republice Kazachstanu” z 31 sierpnia 1995 r.

starczać scentralizowane kredyty bankom poprzez system aukcji kredytowych, co sprzyjało rozwojowi konkurencji.

Jednocześnie Narodowy Bank Republiki Kazachstanu w 1995 r., prowadził politykę konsolidacji banków, zmniejszona została liczba małych akcjonariuszy, banków spółdzielczych i prywatnych, o czym świadczyć może praktyka ustanowienia poziomów minimalnego rozmiaru kapitału zakładowego banków. Dla istniejących małych banków komercyjnych został ustalony minimalny funduszu zakładowy w wysokości 300 000 \$ (ponad 18,0 mln tenge według kursu Narodowego Banku Kazachstanu z 30 marca 1995 r.), dla istniejących banków mających licencję na wymianę walut, sieć swoich filii i licencję na przyjmowanie wkładów ludności na poziomie 5 milionów dolarów amerykańskich (91,5 milionów tenge według kursu Narodowego Banku Kazachstanu 30 marca 1995 r.) oraz dla nowo powstałych banków na minimalną kwotę 500 tysięcy dolarów amerykańskich (30,5 milionów tenge według kursu Narodowego Banku Kazachstanu 30 marca 1995 r.). Przy czym ustanowioną wielkość minimalnego funduszu zakładowego każdy bank musiał zebrać do 15 kwietnia 1995 r. Po tej dacie, w razie niewypełnienia danego warunku, Narodowy Bank Kazachstanu miał zdecydować o dalszym istnieniu i działalności takich banków. Obowiązkowym warunkiem skutecznego systemu bankowego w warunkach rynkowych, jest stworzenie ram prawnych, regulacji i kontroli. W kolejnych etapach reformy bankowości następowały przemiany jakościowe, nastawione na regulację działalności banków drugiego poziomu, związane z rozwojem ram prawnych, w których mógłby działać system bankowy w oparciu o gospodarkę rynkową. Działania te powinny służyć jako strategia reform bankowych mających na celu rozwiązanie problemów strukturalnych systemu bankowego. Niepewność celów i struktury systemu bankowego, jak i ograniczone pojmowanie głównych koncepcji, takich jak ryzyko kredytowe, ubezpieczenie kredytu, płynność, dyscyplina finansowa i bankructwo poważnie utrudniają zadanie stworzenia odpowiedniej podstawy prawnej. Rozwinięte mechanizmy kontroli zgodności z prawem powinny również przyczynić się do nawiązania nowych relacji biznesowych oraz stworzenia funkcjonującego systemu bankowego. Nie można kwestionować stworzenia w bankowości mechanizmów ułatwiających uznawanie i wykonywanie postanowień sądu, centralnej służby reje-

stracji zastawów; organów zabezpieczenia kredytów; zbierania podatków i wykonywania innych podobnych obowiązków.

System bankowy Republiki Kazachstanu w latach 1995–1996 w relacjach instytucjonalnych, funkcjonalnych i prawnych ulega dalszym zmianom. Na przykład, jeśli przed 1995 r. liczba banków w państwie wzrastała i na początku 1995 r. było ich sto osiemdziesiąt cztery, spośród których każdy różnił się w zależności od metody kształtowania funduszu statutowego, to pod koniec 1995 r. ich liczba zmniejszyła się i wynosiła sto trzydzieści.

Reformom instytucjonalnym w systemie bankowym Kazachstanu towarzyszyły likwidacje komercyjnych banków, które zbankrutowały, zamknięcia małych prywatnych banków, a także konsolidacje banków i łączeniu się kapitałów zakładowych. Dlatego w tym okresie spadła liczba oddziałów banków w różnych regionach kraju z 1026 pod koniec 1995 r. do 949 na koniec 1996 r. Zmiany w sektorze bankowym w tym okresie zachodziły w formowaniu i wielkości funduszu statutowego. Pod koniec 1995 r. banków z rzeczywistym funduszem statutowym do 20 mln tenge było 69, a pod koniec 1996 r. liczba banków zmniejszyła się do 33³.

Z funkcjonalnego punktu widzenia w ostatnich latach banki zaczęły rozszerzać swoją działalność zarówno w zakresie usług tradycyjnych, jak i nietradycyjnych. Wiele banków, po uzyskaniu licencji od Narodowego Banku Kazachstanu, zajmuje się operacjami z udziałem państwowych papierów wartościowych, rozwija nowoczesne operacje rozliczeniowe z wprowadzeniem w obrót weksli, not centralnego banku państwa, plastikowych kart, przelewów elektronicznych.

Z prawnego punktu widzenia system bankowy Republiki Kazachstanu w 1995 r., wzmocnił się nowymi aktami prawnymi państwa i normatywnymi przepisami, do których należą prawo Republiki Kazachstanu „O narodowym Banku Republiki Kazachstanu” (30 marca 1995 r.) i ustawa „O bankach i działalności bankowej w Republice Kazachstanu” (31 sierpień 1995 r.). Zatwierdzone po rewizji i zmianach przepisy te zakończyły stworzenie fundamentu prawnego i ekonomicznego banków w Kazachsta-

³ М.А. Петров, *Стратегия развития конкуренции в банковском секторе экономики*, Саратов 2005.

nie, wydzielając status centralnego banku państwa, Narodowego Banku Republiki Kazachstanu i banków drugiego poziomu.

Tak więc, system bankowy Kazachstanu, do pewnego stopnia w ciągu ostatnich pięciu–sześciu lat skonstruowany został zgodnie ze standardami i modelami istniejącymi na świecie i odpowiada głównym założeniom gospodarki rynkowej. W tym samym czasie będą poprawiane prawne i organizacyjne podstawy banków w Kazachstanie i związane jest to z wieloma czynnikami wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi.

Wraz z dalszymi przemianami jakościowymi w sektorze bankowym w państwie ważne pozostają zasady kierownictwa w systemie bankowym, wiodąca rola Narodowego Banku Kazachstanu, jak i głównego finansowego instytutu, efektywność i przyjmowanie i wykonywanie prawodawczych i normatywnych przepisów o bezpieczeństwie kredytu, regulacji działalności ubezpieczeniowej, o braku wypłacalności i zdolności kredytowej.

Regulowanie działalności zorientowanych na rynek banków i nadzór nad nią stanowi zabezpieczenie efektywnego kierowania bankami, współczesnym rozwiązywaniem zadań, z którymi spotykają się banki, stymulowaniem banków i do prowadzenia efektywnej działalności i likwidacji niewypłacalnych banków.

Dobry system regulacji i kontroli oparty na prawnej normatywnej bazie jest podstawą, zorientowanych na rynek, prywatnych i dobrze prowadzonych systemów bankowych. Ustanowiwszy ramy konkurencji banków system regulowania działalnością banków w kraju będzie zapewniał uczciwą konkurencję i rozkwit najbardziej efektywnych banków. Z kolei nadzór nad działalnością banków gwarantuje, że banki będą przestrzegać przepisów, regulujących ich działalność i będzie stymulować ich efektywne zarządzanie. Dlatego najbardziej efektywne banki powinny być zainteresowane tworzeniem dobrego systemu regulacji ich działalności, a także stworzeniem sytuacji, w której nadzór Narodowego Banku Kazachstanu jest w stanie zabezpieczyć przestrzeganie przez banki odpowiednich norm i przepisów. Tworzenie banku w kraju odbywa się na podstawie umowy założycielskiej oraz wykazu dokumentów, zgodnie z ustawą o bankach i działalności bankowej w Republice Kazachstanu. Po utworzeniu banku zwraca się uwagę na takie aspekty, jak: forma prawna i własności, zasady tworzenia i wyko-

rzystania funduszy z banku; kolejność podejmowania decyzji przez organy banku zarządzania itd.

Narodowy Bank Kazachstanu jest bankiem centralnym i reprezentuje wyższy poziom obecnie działającego systemu bankowego Republiki Kazachstanu. Reprezentuje i broni kazachskich interesów w stosunkach z centralnymi bankami i bankami innych stron, w międzynarodowych bankach innych finansowo-kredytowych instytucjach. Zmiany w charakterze działalności banków górnego i drugiego poziomu wymagało prawnego uregulowania. Podstawą prawną, na której buduje i realizuje swoją działalność Narodowy Bank Republiki jest Konstytucja Republiki Kazachstanu⁴. Głównymi ustawami regulującymi działalność banków w Kazachstanie są: ustawa z 30 marca 1995 r. „O Narodowym Banku Kazachstanu”, z dnia 31 sierpnia 1995 r. „O bankach i działalności bankowej w Republice Kazachstanu”, szereg innych praw Republiki Kazachstanu, międzynarodowe umowy i porozumienia.

Zgodnie z art. 1 ustawy o Narodowym Banku ta instytucja jest głównym bankiem w Kazachstanie i jest jego własnością⁵.

Status prawny banku ma swoje własne cechy. Z jednej strony jest osobą prawną i może realizować pewne cywilnoprawne umowy z komercyjnymi bankami i państwem, z drugiej – ma również szerokie uprawnienia do zarządzania systemem monetarnym w Kazachstanie. Tym samym Bank Kazachstanu ma dwojaki charakter prawny.

Narodowy Bank jest zarówno organem rządowym o specjalnych kompetencjach i osobą prawną wykonującą działalność gospodarczą.

Realizacja przez Narodowy Bank Kazachstanu działalności gospodarczej oraz wykonywanie przez niego jednocześnie administracyjno-kontrolnych pełnomocnictw nie są wykonywane niezależnie od siebie. Zawierając cywilnoprawne transakcje z komercyjnymi bankami w celu realizacji swojego interesu gospodarczego i otrzymania zysku, przede wszystkim działa odpowiednio na rozwój systemu kredytowych instytucji i określa kredytową politykę w państwie. Warunki, w których takie transakcje są zawierane, wypracowywane są przez Narodowy Bank w ramach ogólnego

⁴ Konstytucja Republiki Kazachstanu z 30 sierpnia 1995 r. Z dalszymi wprowadzonymi przez ustawy Republiki Kazachstanu z 21 maja 2007 r. nr 254-III, Almaty 2007, s. 44.

⁵ Е.П. Жарковская, *Банковское дело*, Moskwa 2005, s. 440.

stanu polityki pieniężnej. Kierowanie systemem monetarnym Kazachstanu Narodowy Bank realizuje na dwa sposoby:

- dzięki nakazom;
- sposobami ekonomicznymi, tj. poprzez wykonywanie różnych transakcji z bankami komercyjnymi;
- główną cechą prawnego statusu Narodowego Banku obecnie jest realizacja jego administracyjnych praw i działalności gospodarczej podporządkowane jest tym samym celom i zadaniom – zarządzaniu systemem kredytowym.

Funkcje administracyjne Narodowego Banku można podzielić na:

1. organizacyjną (organizacja i zarządzanie obrotem gotówki);
2. funkcja ochrony cywilnego obrotu, interesów deponentów i innych wierzycieli banków komercyjnych. W ramach tych dwóch uprawnień Narodowy Bank może wydać rozporządzenia, tj. normatywno-twórcza funkcja bezpośrednio związana jest z tymi pełnomocnictwami.

Esencją organizacji obrotu pieniędzmi jest produkcja pieniędzy, organizacja obrotu pieniędzmi i wycofywanie ich z obrotu, wydawanie aktów normatywnych dotyczących porządku prowadzenia kasowych operacji, przepisów przewozu, przechowywania inkasowania gotówki, kierowania obrotem pieniędzmi ekonomicznymi metodami.

Funkcją ochrony cywilnego obrotu i wzmocnienia zaufania do systemu kredytowego stanowi główną istotę działalności Narodowego Banku. Nie jest to cecha Narodowego Banku Kazachstanu. Bank Centralny każdego nowoczesnego państwa w gospodarce rynkowej musi zmierzyć się z tymi samymi problemami.

Żadne państwo nie zrzeknie się kontroli działalności instytucji kredytowych, widząc w nim swego rodzaju interes publiczny, którego celem jest tworzenie warunków do normalnego realizowania obrotu cywilnoprawnego.

Ustawodawca zobowiązany jest do ochrony deponentów banku nie tylko przed roztrwonieniem przez bankiera w stosunku do sum, które zostały mu powierzone, ale także i nie w pełni przemyślanego kierowania bankiem. Nieefektywne zarządzanie bankiem może grozić jego likwidacją, co może doprowadzić do braku możliwości otrzymania przez klientów zdeponowanych przez nich środków w przypadku konieczności lub po zakoń-

czeniu wyznaczonego terminu. Zgodnie z prawem, Narodowy Bank rozwiązuje powyższą sytuację w następujący sposób:

- po pierwsze, poprzez sprawdzanie legalności i celowości tworzenia instytucji kredytowych przy rozważaniu rejestracji banków komercyjnych i wydawania licencji do prowadzenia działalności bankowej;
- po drugie, poprzez ustanowienie dla instytucji kredytowych regulacji ostrożnościowych, publikację aktów normatywnych, regulujących ich działalność;
- po trzecie, poprzez bezpośrednią kontrolę nad legalnością wykonywanych przez nie operacji.

Zgodnie z prawem „O Narodowego Banku Kazachstanu”, bank centralny w procesie realizacji nadzoru może wyznaczyć kontrolę instytucji kredytowych. Jeżeli inspekcje wskażą naruszenia prawa bankowego, Narodowy Bank wydaje wiążące zalecenia w celu usunięcia naruszeń. Bank jest uprawniony do żądania od nich sprawozdania, bilansu i informacji.

W przypadku naruszenia prawa, niewypełnienia zaleceń głównego banku kraju dot. usunięcia ujawnionych naruszeń Narodowy Bank żąda od założycieli instytucji kredytowej:

1. realizacji działań na rzecz naprawy finansów banku;
2. wymiany kierownictwa banku;
3. likwidacji banku;
4. cofnięcia licencji na działalność bankową.

Wykonywanie wszystkich administracyjnych pełnomocnictw dot. kierowania systemem kredytowym zgodnie z prawem powierzone jest tylko i wyłącznie Narodowemu Bankowi Kazachstanu.

Ustawodawca daje Narodowemu Bankowi prawo do wydania aktów normatywnych, niezbędne do wykonania przez osoby, do których są adresowane. To instrukcje, przepisy, listy, telegramy.

Dzisiaj system bankowy Kazachstanu ma ponad 30 banków komercyjnych, z pośród których w czternastu ma udział kapitał zagraniczny. I prawie wszystkie z nich wchodzą w system ubezpieczeniowy.

„Wielka trójka” i inne

Głównym elementem kazachskiego sektora bankowego jest „wielka trójka”, w tym Kazkommertsbank, TuranAlem i Narodny. Stanowiły one 58,8% wszystkich aktywów systemu bankowego. Silna konkurencja – zwłaszcza między dwoma pierwszymi – pozwala uniknąć monopolu. Jednak wśród największych banków w Kazachstanie istnieje rodzaj „podziału pracy: Kazkommertsbank preferuje usługi korporacyjne, a TuranAlem i Narodny walczą o przywództwo w segmencie detalicznym i w kredytowaniu małych i średnich przedsiębiorstw. Jednak można stwierdzić, że strategię „wielkiej trójki” poważnie wpływają na ogólną strategię rozwoju sektora bankowego. Dobra reputacja i stabilność finansowa pozwala liderom zabezpieczyć długotrwały przyływ do kraju kapitału zagranicznego, niezbędnego do rozwoju hipoteki i innych obliczonych na perspektywę programów kredytowych

Do drugiej grypy należą średnie banki, obsługujące głównie duże grupy finansowo-przemysłowe i zajmujące pozycje na rynku pozostałe po wielkiej trójce. Ich ogólny udział w aktywach wynosi 39%. W tej kategorii wielkości jest stały ruch, ale istnieje kilka konkurencyjnych zespołów.

Do kategorii małych banków zaliczają się albo organizacje kredytowe w stadium rozwoju albo te, które skrajnie ograniczają krąg klientów i nie mają zamiaru go rozszerzać. Wśród nich są dość stabilne i mocno trzymające się swojej rynkowej niszy banki, ale są też ci, których sytuacja finansowa stanowi zagrożenie. Ale i jedni i drudzy odczuwają teraz znaczną presję zarówno ze strony regulatora, zainteresowanego konsolidacją systemu bankowego, jak i ze strony rynku. Więc nie czekają aż „uderzy piorun”, wiele mniejszych banków już dzisiaj szuka inwestorów strategicznych, którzy mogą zapewnić im rozwój poprzez napływ kapitału.

Minimalny stan

Obecnie w Kazachstanie są tylko dwa państwowe banki: Bank Kazachstanu i Żylstrojbank. Ich działalność, regulowana aktami prawnymi, ma wąską specjalizację.

Bank Rozwoju Kazachstanu to typowy bank rozwoju, ukierunkowany na finansowanie słabo rozwiniętych sektorów gospodarki, niezwiązanych z eksploatacją złóż. Zakres inwestycji, określony przez BRK jako priorytety to rolnictwo, przemysł itd. Ale że inwestycje są niejednokrotnie długoterminowe, to nieuchronnie związane są z wysokim ryzykiem, nie można się dziwić temu, że udział projektów inwestycyjnych w aktywach banków jest niewysoki, a płynność zbyteczna

Żylstrojbank stworzony został jako wyspecjalizowana jednostka koncentrująca się na realizacji hipotecznego programu mieszkaniowego. Jako podstawę wykorzystano model niemiecki – długoterminowe kredyty na korzystnych stopach procentowych pod warunkiem, że zostały zgromadzone oszczędności na koncie klienta w wysokości połowy sumy niezbędnej do zakupu, modernizacji lub naprawy obudowy. Obydwa państwowe banki mają silne poparcie ze strony rządu, ale w środowisku bankowym nie są one postrzegane jako konkurenci. Ogólnie rzecz biorąc, o ile nie potwierdzają celu, do którego zostały powołane⁶.

„Sektor prywatny”

Podstawą sektora bankowego są komercyjne instytucje kredytowe. Należy zauważyć, że regulator finansowy Kazachstanu stale stara się uczynić system bankowy bardziej przejrzystym, ale mimo tych wysiłków, ale nie zważając na nie realni właściciele wolą póki co ukrywać się za nominalnymi posiadaczami i podstawionymi firmami. Jest to przede wszystkim związane z niechęcią akcjonariuszy do afiszowania się z rzeczywistym rozmiarem ich stanów i źródeł dochodu. Tak jest w przypadku, powiedzmy, z bankami należącymi do rodziny prezydenta.

⁶ F.C. Сейтқасымов (ред.), *Ақша, несие, банктер*, Almaty 2001, s. 466.

Ponadto wielu właścicieli prawdopodobnie nie chce podlegać rygorystycznym wymogom krajowych organów regulacyjnych ds. nadzoru skonsolidowanego. Swoją rolę odgrywa również zakaz kierowania własnością obejmujący urzędników państwowych⁷.

Zamiłowanie do zmiany miejsca

Główne powody ekspansji kazachskich banków w WNP to wzrost konkurencji na lokalnym rynku, a także sektora bankowego i gospodarki jako całości. Innymi słowy, bankom w Kazachstanie zrobiło się ciasno w rodzinnych stronach. Szczególnie przyciągają ich te, gdzie dochody są wyższe niż w Kazachstanie i gdzie istnieje możliwość wprowadzania produktów, które przeszły akceptację domu. Niektóre skorzystały z najprostszego sposobu wejścia na rynek zagraniczny, kupując miejscowy bank. Na szczególną uwagę zasługuje strategia TuranAlem, który oświadczył o ambitnych planach stworzenia największego banku na terytorium WNP obecnego we wszystkich krajach Wspólnoty. Już dziś ma córki w Armenii, Białorusi, Gruzji, Rosji i Ukrainie. Bardzo obiecującą i aktywnie rozwijającą się dziedziną banków kazachskich jest przyciągnięcie pieniędzy na rynkach międzynarodowych, z wykorzystaniem takich instrumentów, jak kredytów konsolidacyjnych i euroobligacji. O skali tej działalności może świadczyć chociażby jedna cyfra: na dziś banki krajowe przyciągnęły w postaci euro obligacyjnych pożyczek około 20% ogólnych zobowiązań sektora bankowego.

Dzięki stabilności politycznej, ciągłemu wzrostowi gospodarczemu kraju i rozwiniętemu sektorowi bankowemu, kazachskie banki są atrakcyjne dla zagranicznych inwestorów.

⁷ М.А. Петров, *Стратегия развития конкуренции в банковском секторе экономики*, Саратов 2005.